

II АНЕКС ШКОЛСКОГ ПРОГРАМА, који је донет 17.06.2022. године

Чл. 1

Предмет овог Анекса је допуна и измена Школског програма

Чл. 2

У оквиру поднаслова Програми слободних наставних активности допуњује се текст и гласи:

Програм слободних наставних активности за пети и шести разред налази се у *Правилнику о допуни Правилника о програму наставе и учења за пети и шести разред основног образовања и васпитања*, који је објављен у „Службеном гласнику РС – Просветни гласник”, бр. 17/2021 од 05.11.2021, у *Правилнику о изменама Правилника о плану наставе и учења за пети и шести разред основног образовања и васпитања и програму наставе и учења за пети и шести разред основног образовања и васпитања*, објављеном у „Службеном гласнику РС – Просветни гласник“, бр. 16/2022, као и у *Правилнику о допунама Правилника о плану наставе и учења за пети и шести разред основног образовања и васпитања и програму наставе и учења за пети и шести разред основног образовања и васпитања*, објављеном у „Службеном гласнику РС – Просветни гласник“, бр. 14/2023.

Програм слободних наставних активности за седми разред налази се у *Правилнику о допуни Правилника о програму наставе и учења за седми разред основног образовања и васпитања*, који је објављен у „Службеном гласнику РС – Просветни гласник”, бр. 17/2021 од 05.11.2021. године, у *Правилнику о измени Правилника о програму наставе и учења за седми разред основног образовања и васпитања*, објављеном у „Службеном гласнику РС – Просветни гласник“, бр. 16/2022, као и у *Правилнику о допунама Правилника о плану наставе и учења за седми разред основног образовања и васпитања и програму наставе и учења за седми разред основног образовања и васпитања*, објављеном у „Службеном гласнику РС – Просветни гласник“, бр. 14/2023.

Програм слободних наставних активности за осми разред налази се у *Правилнику о допуни Правилника о програму наставе и учења за осми разред основног образовања и васпитања*, који је објављен у „Службеном гласнику РС – Просветни гласник”, бр. 17/2021 од 05.11.2021. године, у *Правилнику о измени Правилника о програму наставе и учења за осми разред основног образовања и васпитања*, објављеном у „Службеном гласнику РС – Просветни гласник“, бр. 16/2022, као и у *Правилнику о допунама Правилника о плану наставе и учења за осми разред основног образовања и васпитања и програму наставе и учења за осми разред основног образовања и васпитања*, објављеном у „Службеном гласнику РС – Просветни гласник“, бр. 14/2023.

Чл. 3

У оквиру поглавља **16. Програм заштите од насиља, злостављања и занемаривања, програм спречавања дискриминације и програми превенције других облика ризичног понашања** допуњује се и мења текст и гласи:

Програм заштите од насиља, злостављања и занемаривања, програм спречавања дискриминације и програми превенције других облика ризичног понашања има за циљ:

- смањење учесталости и интензитета насилних и дискриминативних ситуација међу ученицима;
- стварање и неговање климе прихватања, толеранције и уважавања;
- развијање и неговање богатства различитости и културе понашања у оквиру васпитно-образовних активности;
- подизање нивоа свести и повећање осетљивости свих укључених у живот и рад школе за препознавање насиља, злостављања, занемаривања и дискриминације;
- спровођење поступака реаговања у ситуацијама насиља;
- успостављање система ефикасне заштите;
- препознавање и превенција трговине људима;
- праћење и евидентирање врста и учесталости насиља и дискриминације;
- саветодавни рад са ученицима са циљем превенције и ублажавања последица насиља, дискриминације и других облика ризичног понашања;
- изграђивање и примена норми понашања, информисање о правилима;
- спровођење психо-социјалног програма превенције кроз обуку за ненасилну комуникацију, самоконтролу реаговања и понашања, превазилажење стреса, учење социјалних вештина;
- превенција непожељних видова понашања, као што су употреба легалних и/или нелегалних психоактивних супстанци, малолетничка делинквенција и трговина људима.

Остваривање задатака овог програма реализује се кроз:

- рад са ученицима
- рад са родитељима
- рад са наставницима и стручним сарадницима
- рад Тима за заштиту ученика од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања
- рад Вршњачког тима
- реализацију програма Школа без насиља
- сарадњу са школским полицајцем
- сарадњу са установама из области здравства и социјалне заштите на нивоу локалне заједнице, града и републике.

Школа остварује сарадњу са Одељењем за образовање, културу, социјална питања и спорт ГО Раковица, Центром за социјални рад и МУП-ом Републике Србије (пре свега са школским полицајцем). У школи се реализује појачан индивидуални и групни

васпитни рад, као и друштвено-користан рад, уз континуирано праћење понашања ученика и сарадњу са родитељима.

Унутрашња заштитна мрежа

У школи постоји видео-надзор, којим је покривено школско двориште и сви ходници школе. Дежурства наставника су плански организована по сменама. На сваком спрату дежурају по два наставника, а план дежурства је истакнут у наставничкој зборници са приказаним, дефинисаним тачкама /локацијама дежурства. Ученици су упознати са улогом дежурног наставника а на паноу на улазу у школу је истакнут подсетник за коме све ученици могу да се обрате уколико имају неки проблем. У школи ради и *школицајац*, представник општине који је задужен за безбедност. Школа има школског полицајца. Школско двориште је целом својом површином ограђено и адекватно осветљено. Унутрашња заштитна мрежа је видна и доступна.

Унутрашњу заштитну мрежу чине сви запослени и ученици школе. Прописане су улоге и одговорности запослених и ученика у школи на превенцији насиља:

Дежурни наставник

- дежура у складу са распоредом
- уочава и пријављује случај
- покреће процес заштите детета (реагује одмах) у случају насилног понашања, користећи неку од стратегија
- обавештава одељењског старешину
- обавештава психолога и педагога
- евидентира насиље у прописаном обрасцу
- сарађује са Тимом за заштиту ученика од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања

Одељењски старешина

- уочава и пријављује случајеве насилног понашања и реагује одмах
- обавештава психолога и педагога
- учествује у процесу заштите ученика
- разговара са учесницима насиља
- информисава родитеље и сарађује са њима
- сарађује са Тимом за заштиту
- прати ефекте предузетих мера
- евидентира случајеве насиља и води своју документацију
- израђује план појачаног васпитног рада и плана заштите, реализује исте
- по потреби, сарађује са релевантним установама

Тим за заштиту ученика од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања

- уочава случајеве насилног понашања
- покреће процес заштите ученика, реагује одмах
- сарађује са одељењским старешинама
- по потреби, разговара са родитељима
- пружа помоћ и подршку ученицима
- разматра случајеве насиља и осмишљава мере заштите

- анализира степен заступљености насиља и одређује нивое насиља
- прати ефекте предузетих мера
- спроводи Програм заштите
- сарађује са другим тимовима и установама
- води одговарајућу евиденцију

Помоћно-техничко особље

- дежура
- прекида насиље
- уочава и пријављује случајеве насилног понашања

Ученици

- уочавају случајеве насилног понашања
- траже помоћ одраслих
- учествују у мерама заштите

Спољашња мрежа заштите

Протоколи о сарадњи потписани су са Домом здравља Раковица и МУП-ом Раковица. Школа остварује квалитетну и редовну сарадњу и са Сигурном кућом и Интерресорном комисијом ГО Раковица. Годинама уназад, одржава се стална сарадња са Центром за социјални рад, путем телефонских разговора и дописа, приликом којих се врши размена информација о појединим ученицима и њиховим породицама. Школски полицајац се редовно одазивао позивима и долазио у нашу школу. Са МУП-ом Раковица се сарадња реализује и путем предавања за ученике од стране представника МУП-а, са различитим темама везаним за превенцију насиља и стварање сигурног окружења, како у реалном, тако и у виртуелном свету.

У оквиру датог програма издвајају се:

- **Програм заштите ученика од насиља, злостављања и занемаривања и у оквиру њега Програм поступања установе у кризним ситуацијама;**
- **Програм превенције дискриминације и дискриминаторног понашања и вређања угледа, части или достојанства личности;**
- **Програм превенције других облика ризичног понашања.**

Програм заштите се заснива на дефинисању мера и активности у оквиру интервенције и превенције.

16а Програм заштите ученика од насиља, злостављања и занемаривања

Под насиљем и злостављањем подразумева се сваки облик једанпут учињеног, односно поновљеног вербалног или невербалног понашања које има за последицу стварно или потенцијално угрожавање здравља, развоја и достојанства личности ученика или запосленог.

Насиље и злостављање може бити насиље запосленог према ученику, другом запосленом, родитељу односно законском заступнику; ученика према другом ученику или запосленом; родитеља према свом детету, другом детету или ученику, запосленом као и према трећем лицу.

Насиље и злостављање може да се јави као физичко, психичко (емоционално), социјално и дигитално, као и злоупотреба ученика, сексуално насиље, насилни екстремизам, трговина људима и експлоатација.

Занемаривање или немарно поступање је пропуштање родитеља, друге особе која је преузела бригу о детету и ученику, установе, запосленог да у оквиру расположивих средстава обезбеди услове за правилан развој детета и ученика у свим областима, а што може да наруши његово здравље и развој.

Детаљан опис различитих облика насиља, као и занемаривање ученика у установи дефинисан је у оквиру Правилника о Протоколу поступања у установи у одговору на насиље, злостављање и занемаривање.

ПРЕВЕНТИВНЕ АКТИВНОСТИ

Превенцију насиља, злостављања и занемаривања у установи чине мере и активности којима се у школи ствара сигурно и подстицајно окружење, негује атмосфера сарадње, уважавања и конструктивне комуникације.

Превентивним активностима се:

- 1) подиже ниво свести и осетљивости деце, ученика, родитеља и свих запослених за препознавање свих облика насиља, злостављања и занемаривања;
- 2) негује атмосфера сарадње и толеранције, поверења, уважавања и конструктивне комуникације у којој се не толерише насиље, злостављање и занемаривање;
- 3) истичу и унапређују знања, вештине и ставови потребни за креирање безбедног и подстицајног окружења и конструктивно реаговање на насиље;
- 4) унапређује познавање процедура за пријављивање и поступање код детета и ученика, родитеља и свих запослених у случају сумње или сазнања о свим облицима насиља, злостављања и занемаривања обезбеђује заштита детета и ученика, родитеља и свих запослених од насиља, злостављања и занемаривања;
- 5) подстиче усвајање позитивних норми и облика понашања, учење вештина конструктивне комуникације и развијање емпатије.
- 6) остварује упознавање са видовима и стратегијама пружања одговарајуће подршке и разумевања различитих облика комуникација и понашања ученика са тешкоћама и сметњама у развоју и инвалидитетом.
- 7) развијају социоемоционалне компетенције деце и ученика, родитеља и запослених (свест о себи, свест о другима, саморегулација, одговорно доношење одлука и др.).

Учесници превентивног деловања: ученици, наставници, стручни сарадници, директор, остало ненаставно особље, родитељи, старатељи, локална заједница и остали спољни сарадници.

Мере/Активности
Реализација тематских радионица и предавања у оквиру часова одељењског старешине, редовне наставе и ваннаставних активности
Дефинисање доприноса превенцији насиља у оквиру програма рада различитих стручних органа и тимова
Реализација културних, спортских, хуманитарних и других активности
Рана идентификација ризика од насиља, злостављања и занемаривања – дефинисање и препознавање показатеља
Индивидуални и групни саветодавни рад са ученицима и родитељима
Упознавање ученика са правилницима и процедурама у поступању у школи – наставна јединица (ЧОС, сајт, радионице, квиз...)
Подстицање ученика на активно и одговорно учешће у раду одељењске заједнице, ученичког парламента, школског одбора и тимова
Учествовање ученика чланова Ученичког парламента у осмишљавању, планирању и реализацији активности на тему превенције насиља
Промовисање значења, значаја и свисходности друштвено-корисног и хуманитарног рада
Дефинисање оквира и препорука садржаја у оквиру појачаног васпитног рада, као и садржаја у оквиру планова заштите за ученике који су сведоци или жртве насиља
Упознавање родитеља са правилницима и процедурама у поступању у школи – тачка дневног реда на родитељском састанку, седници Савета родитеља, сајт школе...
Укључивање родитеља ученика кроз учешће у изради програма, различите облике подршке и реализацију конкретних активности у школи
Стручно усавршавање запослених у области превенције, препознавања и правовременог реаговања на насиље, злостављање и занемаривање у складу са анализом стања и присутности различитих облика и интензитета истих, резултата самовредновања и вредновања, као и специфичности школе
Остваривање сарадње са породицом, јединицом локалне самоуправе, полицијом, центром за социјални рад и осталим спољним сарадницима кроз утврђене канале и процедуре
Праћење, вредновање и извештавање о остваривању и ефектима програма и то кроз: анализу учесталости инцидентних ситуација и броја пријава, заступљеност различитих облика насиља, број повреда, број поступака против ученика и запослених, број и ефекте планова заштите и планова појачаног васпитног рада, број савладаних обука на тему превенције насиља, број и ефекте тематских пригодних акција, анализу квалитета сарадње са родитељима и друго.

У оквиру школе постоји Тим за заштиту од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања чије формирање и функционисање је ближе дефинисано Правилником о Протоколу поступања у установи у одговору на насиље, злостављање и занемаривање.

ИНТЕРВЕНТНЕ АКТИВНОСТИ

Интервенцију у одговору на насиље, злостављање и занемаривање чине мере и активности којима се оно зауставља, осигурава безбедност учесника (оних који трпе, чине или сведоче), смањује ризик од понављања, ублажавају последице за све учеснике и прате ефекти предузетих мера.

У школи се интервенише на насиље, злостављање и занемаривање, када се оно дешава или се догодило између: деце или ученика (вршњачко насиље); запосленог и детета, односно ученика; родитеља и детета, односно ученика; родитеља и запосленог; ученика и запосленог, као и када насиље, злостављање и занемаривање чини треће лице у односу на дете, ученика, запосленог или родитеља.

Установа је дужна да интервенише увек када постоји сумња или сазнање да дете и ученик трпи насиље, злостављање и занемаривање, без обзира на то где се оно догодило, где се догађа или где се припрема.

Уколико се насилно понашање догоди у школи и/или у време образовно-васпитног рада и других активности установе, преузимају се мере појачаног васпитног рада, а у складу са проценом нивоа, води и окончава васпитно-дисциплински поступак у роковима и на начин утврђен законом. Школа обавештава друге институције у зависности од процењеног нивоа насиља.

Мере/Активности
Проверавање сумње или откривање насиља, злостављања или занемаривања
Заустављање насиља и злостављања и смиривање учесника
Обавештавање родитеља
Консултације у вези насиља које се десило/околности, анализа чињеница, процена нивоа
Процењивање облика и нивоа насиља злостављања и занемаривања*
Заседање Тима за заштиту од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања – дефинисање другог и трећег нивоа насиља
Израда плана и реализација појачаног васпитног рада са ученицима који су извршили насиље
Израда плана заштите од насиља за ученике који су претрпели насиље или били сведоци насиља и злостављања
Израда и реализација друштвено-корисног рада у оквиру појачаног васпитног рада са учеником
Укључивање родитеља у израду плана појачаног васпитног рада и плана заштите од насиља а према потреби и спољних сарадника
Евалуација и праћење реализације плана појачаног васпитног рада и плана заштите од насиља
Анализа ефеката предузетих мера и активности
Пријава трећег нивоа насиља путем дигиталне платформе „Чувам те“ – пријава надлежним органима, организацијама, службама и надлежној школској управи
Поступање по добијеним пријавама насиља које су упућене путем националне платформе „Чувам те“
Информисање Центра за социјални рад и полиције о сумња или сазнање о насиљу, злостављања или занемаривању које ученик трпи у породици
Обавештавање родитеља и полиције када постоји сумња да насилни догађај има елементе кривичног дела или прекршаја

Послови везани за процедуру када је запослени починилац насиља, злостављања и занемаривања
Обавештавање полиције када је родитељ починилац насиља и злостављања према запосленом
Обавештавање родитеља, а по потреби, полиције и Центра за социјални рад о насиљу ученика према запосленом - покретање васпитно дисциплинског поступка за тог или те ученике - изрицање васпитно дисциплинске мере у складу са Законом
Обавештавање родитеља, полиције и Центра за социјални рад о сумњи да је починилац насиља треће одрасло лице

*Процењивање нивоа насиља, злостављања и занемаривања се спроводи у складу са Правилником о Протоколу поступања у установи у одговору на насиље, злостављање и занемаривање, као интервенција односно предузимање интервентних мера и активности на различитим нивоима.

16a.1. Програм поступања установе у кризним ситуацијама

Кризни догађај је у већини случајева непредвидив догађај са потенцијално негативним последицама. Тај догађај и његове последице могу проузроковати значајну штету особама које су непосредно или посредно изложене кризном догађају.

Школа је у обавези да континуирано унапређује процедуре поступања ради ефикасног деловања у сврху отклањања или свођења на минимум последица које је кризни догађај изазвао по организацију рада и функционисање установе, као и по физичко и ментално здравље појединца.

Програм поступања установе у кризним догађајима израђује се као обавезни и саставни део програма заштите од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања, а који је саставни део школског програма. На основу програма израђује се план рада тима за заштиту од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања, који је саставни део годишњег плана рада установе.

Тим за кризне догађаје формира се у циљу ефикасног поступања установе у кризним догађајима. Тим чине координатор Тима за заштиту, представник родитеља, стручни сарадник и одговарајући наставници који могу бити и чланови Тима за заштиту.

Догађаји које можемо окарактерисати као кризне у образовно-васпитној установи су:

- природна смрт ученика;
- покушај убиства и убиство ученика (у установи или ван ње);
- покушај самоубиства ученика и самоубиство (у установи или ван ње);
- природна смрт, самоубиство или убиство запосленог у установи;
- саобраћајна незгода у којој је повређено или настрадао ученик и/или запослени у установи;
- нестанак ученика;
- масовно тровање у простору установе;

- дојава о подметнутој експлозивној направи у установи или терористичком нападу и слично;
- талачка криза;
- насиље већих размера (масовне туче, вишеструка убиства, терористички напади);
- техничко-технолошке опасности (експлозија, изливање, испаравање отровних материја и пожар);
- природне катастрофе (поплаве, земљотреси, пожари...);
- епидемија која је обухватила територију/општину на којој се налази установа; природне катастрофе, претња оружаним нападом, терористички напад, дојава о експлозивној направи, талачка криза,

Процена снага, капацитета и специфичности установе

Према анализи микро средине у којој школа функционише може се закључити следеће:

- школе поседује један главни улаз/излаз, један споредни улаз/излаз (са рампом) и трећи улаз/излаз који из физкултурне сале води у школско двориште;
- школско двориште поседује два излаза на две различите улице, што у великој мери обезбеђује лакшу евакуацију ученика у случају кризне ситуације која подразумева хитну евакуацију;
- школа има нешто око 600 ученика и запослени су у великој мери упознати са породичним приликама у којима ученици живе;
- велики број ученика живи у непосредној близини школе;
- у школи су запослена два стручна сарадника (психолог и педагог) ради пружања акутне психолошке помоћи у кризним ситуацијама;
- психолог и педагог савладале су програм обуке под називом *Унапређивање компетенција запослених у систему образовања у области заштите менталног здравља младих* у оквиру пројекта Кризне психосоцијалне подршке заједници;
- у школи се континуирано одржавају предавања која реализују представници МУП-а, а односе се на: безбедност деце у саобраћају, безбедност деце у ванредним ситуацијама, безбедно детињство, превенцију злоупотребе психоактивних супстанци, као и превенција вршњачког насиља у стварном и виртуелном окружењу;
- у школи се реализују и предавања у организацији представника Дома здравља;
- након обуке педагога школа је узела учешће у реализацији програма обуке за оснаживање запослених у образовању за развијање одговорног односа према здрављу, очувању здравља и безбедности ученика;
- сваке године психолошко-педагошка служба реализује радионицу на тему *Борба против стигме усмерене према менталним поремећајима*;
- сви запослени у школи су прошли обуку о заштити од пожара коју реализује Актива варовање д.о.о;

Стручно усавршавање запослених

Препорука да запослени похађају неку од следећих обука:

- *Значај менталног здравља и пружање психо-социјалне подршке у организацији ЗУОВ-а,*
- Похађање обука на платформи *Чувам те*
- Похађање обука из области васпитног рада, приоритетних области П4 и П5, које је одобрио ЗУОВ,
- Похађање обука из области дигиталне писмености како би школа била у прилици да пружи континуитет и право на квалитетно образовање у време кризних догађаја.

Унапређивање безбедносне културе ученика и запослених

Школа као образовно-васпитна установа има задатака да превентивним активностима подигне свест ученика о значају њихове безбедности, како личне, тако и колективне одговорности у циљу опште безбедности свих учесника у наставном процесу. Како би се обезбедио континуитет као један од принципа јачања отпорности установе значајно је да се следеће активности редовно реализују:

- континуирано похађање обука од значаја у оквиру стручног усавршавања запослених;
- реализација предавања о безбедности од стране представника МУП-а;
- реализација радионица и предавања од стране запослених у установи;
- планирање рада на основу истраживања о заступљености насиља у школи;
- унапређење рада установе на основу истраживања квалитета сарадње са родитељима;
- предавања за ученике и запослене од стране стручњака из различитих области;
- гледање едукативних филмова (вршњачко насиље, трговина људима и др.);
- промоција Националне дечје линије;
- обука о правилној евакуацији уз вежбу симулације у организацији волонтера Црвеног крста;
- сарадња са установама и институцијама од значаја (Црвени крст, Активна варовање, МУП, ЦЗСР, здравствене установе, Дечје срце и др.)

Сарадња са породицом ради заједничког деловања на јачину отпорности установе

Да би установа у случају кризне ситуација реаговала адекватно и обезбедила највиши могући степен безбедности неопходно је јачати отпорност исте. Она се може постићи уколико се испоштују следећи принципи:

- континуитет кроз редовне едукације родитеља (на родитељским састанцима, састанцима Савета родитеља, предавањима и др. облицима сарадње), кроз размену релевантних информација, кроз развијање родитељских компетенција, усвајање смерница које добију од запослених у школи и др.
- сарадња као императив односа између школе и породице, а која подразумева правремено реаговање у свим ситуацијама, а које је у најбољем интересу ученика;

- доступност која се огледа у подршци установи у омогућавању брзог приступа доступним ресурсима како би се обезбедио континуитет у образовно-васпитном процесу у време кризног догађаја (подршка настави на даљину);
- ефикасност се огледа у обезбеђивању правовремених корака у реаговању на кризни догађај који подразумева узимање учешћа родитеља у свим активностима које су неопходне, а у зависности од врсте догађаја.

План поступања у ситуацијама кризе

У случајевим кризних догађаја неопходно је обезбедити безбедна места на којима ће ученици и запослени добити подршку (канцеларија психолошко-педагошке службе и друге просторије у складу са ситуацијом). Прву подршку ученицима пружају наставници и психолошко-педагошка служба, а у складу са ситуацијом надлежни стручњаци и институције из спољашње мреже.

Школа има ажурну документацију која подразумева:

- План заштите и спасавања у оквиру којег постоји поглавље Евакуација са свим неопходним елементима;
- Правила заштите од пожара у оквиру којег постоји посебан део План евакуације и упутство за поступање;
- у школској згради је прописаним симболима назначен пут за евакуацију.

Кораци у поступању када се догоди кризни догађај (план и активности се прилагођавају врсти кризног догађаја):

1. Прикупљање података, процена потреба и обавештавање надлежних органа
2. Успостављање сарадње са спољашњом мрежом заштите
3. Сарадња и заједничко деловање са мобилним тимом за кризне интервенције
4. Благовремено информисање ученика, родитеља, запослених и медија о догађају
5. Психо-социјална подршка ученицима и запосленима
6. Израда и реализација плана рада установе у измењеним условима и стабилизација рада у установи
7. Организација евентуалних комеморативних активности
8. Праћење реализације плана и евалуација
9. Вођење документације и извештавање
10. Поступање установе након кризног догађаја

Праћење реализације плана и евалуација о кризном догађају

Подразумева следеће информације: опис догађаја, место и време када се десио догађај, ко је све погођен кризним догађајем, где се налази и у каквом је стању, шта је већ урађено поводом тога у установи, ко су носиоци активности, као и друге информације од значаја.

Неопходно је да извештај буде што прецизнији, са јасним информацијама о томе шта се тачно догодило и које је конкретне активности установа предузела (ко је укључен из спољашње мреже, да ли је интервенисала хитна помоћ, ЦЗСР, полиција, мобилни тим, ШУ, МП и др.).

16а.2. Идентификација ученика који су потенцијалне жртве трговине људима

Трговина људима представља најдубље кршење људских права и један од најсложенијих и најтежих облика насиља којима деца, односно ученици могу бити изложени. Задатак школе је да обезбеди сигурно и подстицајно окружење за одрастање и развој ученика, као и заштиту од свих облика насиља, злостављања и занемаривања.

Улога образовне установе у контексту заштите ученика од трговине људима огледа се у:

- реализацији превентивних активности у циља јачања компетенција за препознавање феномена трговине људима, ризика и начина заштите;
- благовременом препознавању ризика од потенцијалног укључивања ученика у ланац трговине људима;
- благовременој интервенцији ако је ученик већ изложен неком облику трговине људима;
- обезбеђивању подршке ученику у процесу реинтеграције, након што је био изложен неком од облика трговине људима.

У оквиру превентивних активности које се односе на област заштите од трговине људима школа информише ученике, родитеље, запослене о неопходним садржајима у циљу препознавања овог облика насиља и адекватног реаговања. Са тим у вези запослени и родитељи се упућују на похађање обука на ову тему (нпр. на националној платформи *Чувам те*). У превентивне активности се укључују ученичке организације на нивоу школе као и Савет родитеља. Са истим циљем обележава се и дан борбе против трговине људима и организује се израда плаката од стране ученика.

Школа се руководи листом индикатора за прелиминарну идентификацију ученика који су потенцијалне жртве трговине људима (у складу са <https://mpn.gov.rs/wp-content/uploads/2022/06/Finalna-verzija-liste-indikatora-za-preliminarnu-identifikaciju-trgovine-ljudima-jun-2022..pdf>).

Установа је у обавези да препозна и прати факторе рањивости који могу да указују на могућу трговину људима. Фактори рањивости нису специфични за трговину људима *per se* могу да буду и у вези са неким другим појавама или стањима на које установа свакако реагује, нпр. изостајање из школе. Примери најчешћих фактора рањивости су: сиромаштво, припадност осетљивим групама, статус мигранта/избеглице, изложеност насиљу и дискриминацији, насиљу у породици, занемаривање потреба ученика, социјална изолација, менталне и физичке сметње ученика, злоупотреба психоактивних контролисаних супстанци, склоност разним видовима антисоцијалног понашања.

Школа има улогу у процесу прелиминарне идентификације жртава трговине људима, а Центар за заштиту жртава трговине људима врши формалну идентификацију жртава трговине људима. Индикатори за прелиминарну идентификацију ученика који су

потенцијалне жртве трговине људима груписани су у следеће области: понашање ученика, комуникација ученика и однос са другима, физички изглед ученика и начин облачења, здравље ученика, породица и услови живота. Приликом примене листе индикатора, а у складу са Смерницама за примену листе индикатора, директор установе је у обавези да, уколико постоји сумња или сазнање да је ученик укључен у било који облик трговине људима (сексуална експлоатација, радна експлоатација, принудни брак, принудно просјачење, принуда на вршење кривичних дела, трговина органима, нелегално усвојење), о томе обавести службу надлежну за идентификацију и подршку жртава трговине људима, односно Центар за заштиту жртава трговине људима, надлежни центар за социјални рад и полицију.

Подршка школе се пре свега односи на реинтеграцију детета у школску средину, наставак школовања и подршку учењу, укључивање у свет вршњака као и праћење ученика и иницирање додатне стручне подршке када је то потребно.

166 Програм превенције дискриминације и дискриминаторног понашања и вређања угледа, части или достојанства личности

Под дискриминацијом, односно дискриминаторним понашањем, подразумева се понашање којим се на непосредан или посредан, отворен или прикривен начин, неоправдано прави разлика или неједнако поступа, односно врши пропуштање чињења (искључивање, ограничавање или давање првенства), у односу на лице или групе лица, као и на чланове њихових породица или њима блиска лица, а који се заснива на раси, боји коже, прецима, држављанству, статус, мигранта, расељеног лица, националној припадности или етничком пореклу, језику, верским или политичким убеђењима, полу, родном идентитету, сексуалној оријентацији, имовном стању, социјалном и културном пореклу, рођењу, генетским особеностима, здравственом стању, сметњи у развоју и инвалидитету, брачном и породичном статусу, осуђиваности, старосном добу, изгледу, чланству у политичким, синдикалним и другим организацијама и другим стварним, односно претпостављеним личним својствима, као и по другим основама утврђеним законом којим се прописује забрана дискриминације.

Насилно понашање није у сваком случају дискриминаторно, али свако дискриминаторно јесте насилно.

Вређање угледа, части или достојанства личности у установи јесте понашање лица или групе лица које може да има обележја психичког и социјалног насиља или злостављања. Када се узнемиравањем и понижавајућим поступањем повређује неко од личних својстава, понашање се квалификује као дискриминација.

Превенција дискриминације, као и вређања угледа, части или достојанства личности, јесу мере и активности које предузима школа да се предупреди сваки облик дискриминаторног понашања, као и понашања којим се вређа углед, част или достојанство личности, у било ком од односа, подигне свест свих у установи о његовим негативним последицама на лица, групу лица, односно школу.

Превентивним мерама и активностима ствара се сигурно и подстицајно окружење, негује атмосфера сарадње, уважавања и конструктивне комуникације, развија позитиван систем вредности.

Превентивним мерама и активностима заснованим на принципу једнаких могућности, кроз једнакост и доступност права на образовање и васпитање, без дискриминације:

1) подиже се ниво свести и осетљивости свих у установи – нулта толеранција на све облике дискриминације и дискриминаторног понашања и вређања угледа, части или достојанства личности;

2) остварује се пуна посвећеност установе и свих њених органа и тела у препознавању, спречавању и сузбијању дискриминаторног понашања и вређања угледа, части или достојанства личности;

3) сви носиоци обавеза заштите од дискриминације у установи (унутрашња заштита) и ван ње (спољашња заштита – породица, јединица локалне самоуправе, надлежни орган унутрашњих послова, центар за социјални рад, здравствена служба, министарство надлежно за послове образовања (у даљем тексту: Министарство), Повереник, Заштитник грађана, Покрајински заштитник грађана – омбудсман, органи правосуђа и др.), сагласно закону, поступају хитно, ефикасно и координисано у спречавању и сузбијању дискриминаторног понашања.

ПРЕВЕНТИВНЕ АКТИВНОСТИ

Програмом превенције дискриминације и дискриминаторног понашања и вређања угледа, части или достојанства личности одређују се мере и активности којима се обезбеђује остваривање циљева превенције свих облика дискриминације и дискриминаторног поступања утврђених овим актом. Програм превенције је део школског програма а конкретизује се Годишњим планом рада школе.

Мере/Активности
Реализација тематских радионица и предавања у оквиру часова одељењског старешине, редовне наставе и ваннаставних активности
Дефинисање доприноса превенцији дискриминације у оквиру програма рада различитих стручних органа и тимова
Реализација културних, спортских, хуманитарних и других активности
Рана идентификација ризика од дискриминаторног понашања – дефинисање и препознавање показатеља
Индивидуални и групни саветодавни рад са ученицима и родитељима
Упознавање ученика са правилницима и процедурама у поступању у школи – наставна јединица (ЧОС, сајт, радионице, квиз...)
Подстицање ученика на активно и одговорно учешће у раду одељењске заједнице, ученичког парламента, школског одбора и тимова
Учествовање ученика чланова Ученичког парламента у осмишљавању, планирању и реализацији активности на тему превенције дискриминације
Подизање свести о опасности и штетним последицама дискриминације

Превазилажење стеротипа и предрасуда, унапређивање толеранције и поштовања различости кроз свакодневни рад са ученицима, као и кроз тематска предавања и радионице
Дефинисање оквира и препорука садржаја у оквиру појачаног васпитног рада, као и садржаја у оквиру планова заштите за ученике који су сведоци или жртве дискриминаторног понашања
Упознавање родитеља са правилницима и процедурама у поступању у школи – тачка дневног реда на родитељском састанку, седници Савета родитеља, сајт школе...
Укључивање родитеља ученика кроз учешће у изради програма, различите облике подршке и реализацију конкретних активности у школи
Стручно усавршавање запослених у циљу унапређивања компетенција за промовисање и развијање културе људских права, интеркултуралности, толеранције, превазилажење стереотипа и предрасуда код учесника у образовању, рад у мултикултуралној групи, односно одељењу, стварање инклузивног окружења, препознавање дискриминације и целисходно реаговање на дискриминаторно понашање а у складу са анализом стања и присутности различитих облика и интезитета истих, резултата самовредновања и вредновања, као и специфичности школе
Остваривање сарадње са породицом, јединицом локалне самоуправе, полицијом, центром за социјални рад и осталим спољним сарадницима кроз утврђене канале и процедуре
Праћење, вредновање и извештавање о остваривању и ефектима програма и то кроз: анализу учесталости дискриминаторног понашања и броја пријава, распрострањеност различитих облика дискриминације, број лица изложених дискриминаторном понашању, број поступака против ученика и запослених, број и ефекте предузетих мера и активности, број савладаних обука на тему превенције насиља, број и ефекте тематских пригодних акција, анализу квалитета сарадње са родитељима и друго.

ИНТЕРВЕНТНЕ АКТИВНОСТИ

У установи се интервенише у случајевима сумње или утврђеног вређања угледа, части или достојанства личности и дискриминаторног понашања из расистичких, сексистичких, хомофобичних, ксенофобичних, исламофобичних, антисемитских, антициганистичких или других облика дискриминаторног понашања према лицу, а нарочито млађем, слабијем, са сметњама у развоју и инвалидитетом, према родном идентитету, полу, сексуалној оријентацији, раси, боји коже, верској и националној припадности, језику, имовном стању, социјалном и културном пореклу и другим и претпостављеним или стварним личним својствима.

Интервенцију чине мере и активности којима се дискриминаторно понашање или вређање угледа, части или достојанства личности зауставља, осигурава безбедност учесника у образовном и васпитном процесу (оних који трпе – дискриминисана лица, сведоче или чине – извршиоци дискриминације), смањује ризик од понављања, ублажавају последице за све учеснике и прате се ефекти предузетих мера.

У школи се интервенише у случају сумње и када је утврђено дискриминаторно понашање, и то, када се оно припрема, дешава или се догодило између: учесника у образовању (ученик–ученик, одрасли–одрасли; учесник у образовању – запослени; учесник у образовању – родитељ; учесник у образовању – треће лице у установи); запосленог (запослени – учесник у образовању, запослени–родитељ, запослени–запослени, запослени – треће лице); родитеља (родитељ – учесник у образовању, родитељ–родитељ, родитељ–запослени, родитељ – треће лице); треће лице (треће лице – учесник у образовању, треће лице – родитељ, треће лице – запослени; треће лице – треће лице).

Дискриминација у области образовања и васпитања уређена је Законом о основама система образовања и васпитања, а ближи критеријуми за препознавање облика дискриминације прописани су Правилником о поступању установе у случају сумње или утврђеног дискриминаторног понашања и вређања угледа, части или достојанства личности.

Ради предузимања одговарајућих мера и благовременог реаговања на ризике од дискриминаторног понашања учесника у образовању, сачињава се матрица за процену нивоа дискриминације, тако што се учено дискриминаторно понашање сврстава се у један од три нивоа дискриминаторног понашања, у зависности од:

- 1) узраст учесника у образовању;
- 2) интензитет, трајање и учесталост дискриминаторног понашања;
- 3) облик и начин дискриминаторног понашања – узнемиравање и понижавајуће поступање;
- 4) последица дискриминаторног понашања.

Приликом сврставања у ниво дискриминаторног понашања учесника у образовању према наведеној матрици, место и време извршеног понашања утичу на избор врсте мере и активности које се предузимају у интервенцији.

Када се дискриминаторно понашање догоди ван простора установе, у било које време, а од стране учесника у образовању, школа предузима мере појачаног васпитног рада, без вођења васпитно-дисциплинског поступка. Уколико се дискриминаторно понашање догоди у простору школе у време образовно-васпитног рада и других активности, предузимају се мере појачаног васпитног рада, покреће, води и окончава васпитно-дисциплински поступак, у роковима и на начин утврђен Законом.

Проверавање сумње или откривање дискриминације
Заустављање дискриминаторног понашања, смиривање учесника
Обавештавање родитеља, ОС, подношење пријаве директору о дискриминаторном понашању
Прикупљање релевантних информација и консултације
Процена нивоа дискриминације према матрици за процену ризика од дискриминаторног понашања ученика у образовању од стране Тима за заштиту
Појачан васпитни рад са ученицима који су извршили дискриминаторно понашање
Израда плана заштите од дискриминације за ученике који су дискриминисани, сведоке и извршиоце

Укључивање родитеља у израду плана појачаног васпитног рада и плана заштите од насиља а према потреби и спољних сарадника
Евалуација и праћење реализације плана појачаног васпитног рада и плана заштите од насиља
Анализа ефеката предузетих мера и активности
Обавештавање родитеља, а, по потреби, полиције и Центра за социјални рад о дискриминацији ученика према запосленом - покретање васпитно дисциплинског поступка за тог или те ученике - изрицање васпитно дисциплинске мере у складу са Законом
Обавештавање родитеља, полиције и Центра за социјални рад о сумњи да је починилац дискриминације и насиља треће одрасло лице
Реализација друштвено-корисног и хуманитарног рада

*Поступање школе у случају дискриминаторног понашања у односу на различите учеснике ближе је дефинисано Правилником о поступању установе у случају сумње или утврђеног дискриминаторног понашања и вређања угледа, части или достојанства личности.

16в Програм превенције других облика ризичног понашања

Програм *превенције малолетничке деликвенције* са ученицима ће се спроводити кроз програме рада свих предмета, секција, на часу одељенских старешина, уз сарадњу са стручним сарадницима. Програм превенције обухвата индивидуални, као и групни саветодавни рад са ученицима и активну сарадњу са родитељима, Центром за социјални рад, као и МУП-ом. Интезивно ће се радити на развијању толеранције и прихватања различитости, кроз индивидуални и групни саветодавни рад стручне службе са ученицима.

Програм *превенције злоупотребе психоактивних супстанци* ће се реализовати кроз интерактивна предавања која ће се, одржати у свим одељењима од 5. до 8. разреда. У оквиру горе поменутих акција организованих од стране ГО Раковица планира се предавање на тему наркоманије. Кроз редовну наставу, наставници континуирано раде на ученичком развијању свести о штетности злоупотребе психоактивних супстанци.

Чл. 4

У оквиру поглавља 18. Програм здравствене заштите табела са мерама и активностима допуњује се текстом и гласи:

Садржај/активности	Задачи	Носиоци активности	Време реализације
Промоција и реализација активности из области менталног здравља	Промоција, подршка и унапређивање менталног здравља ученика и запослених	Стручни сарадници, ученичке организације и	Током школске године

		наставници према задужењу	
--	--	------------------------------	--

II Анекс Школског програма важи од 01.09.2024. године

Председник Школског одбора:

Дамир Барашин